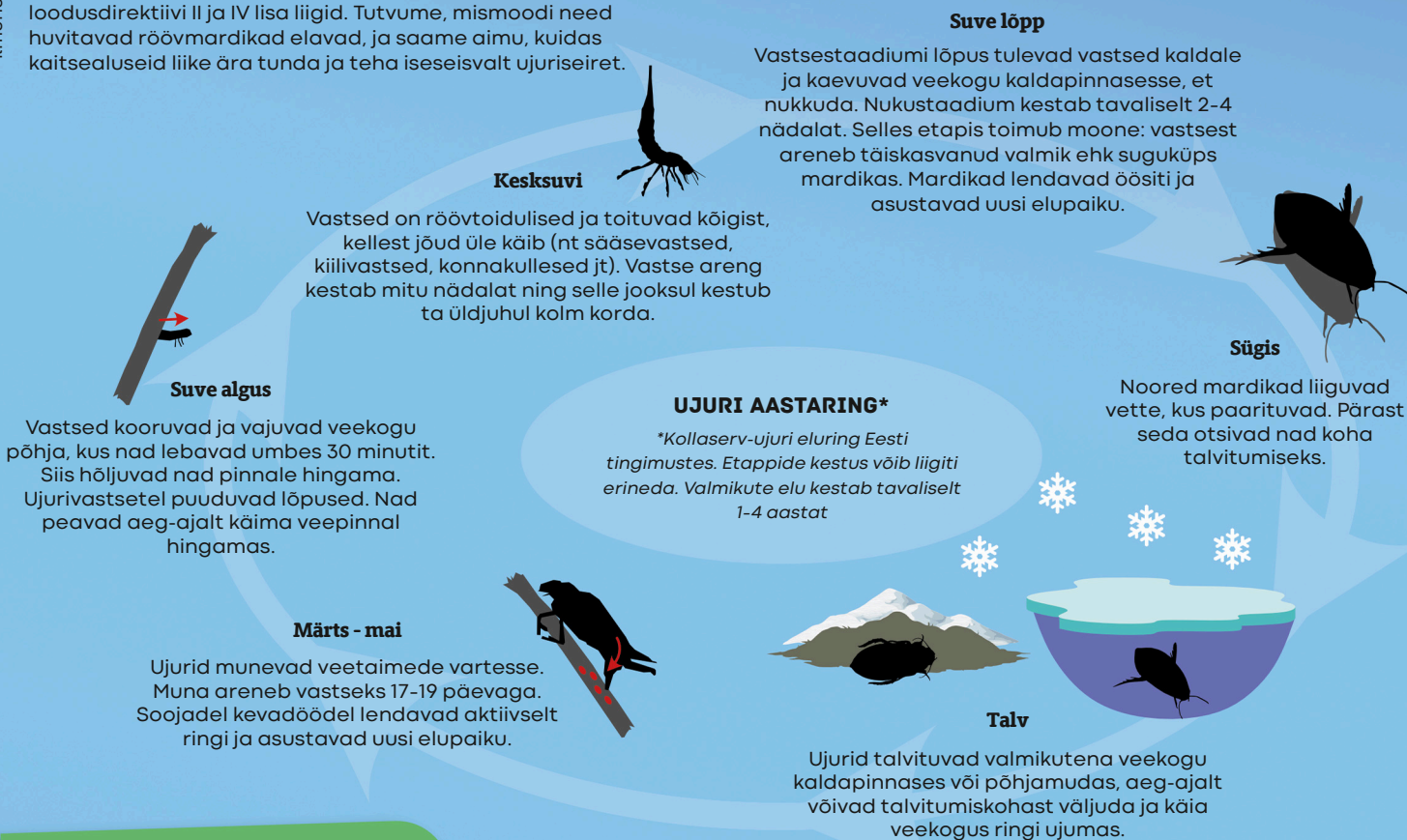

Eesti kaitsealused ujurid

Ujurlased (*Dytiscidae*) on mardikaliste seltsi kuuluv putukate sugukond, mis on lähedane jooksiklastega. Ujur (*Dytiscus*) on vaid üks perekond. Siiski kasutatakse väga sageli, ka siinses tekstis, sõna „ujur“ kirjeldamaks kogu sugukonda. Lai-tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*) ja laiujur (*Dytiscus latissimus*) on III kaitsekategooria liigid. Mõlemad on ka Euroopa Liidu loodusdirektiivi II ja IV lisa liigid. Tutvume, mismoodi need huvitavad röövmardikad elavad, ja saame aimu, kuidas kaitsealuseid liike ära tunda ja teha iseseisvalt ujuriseiret.

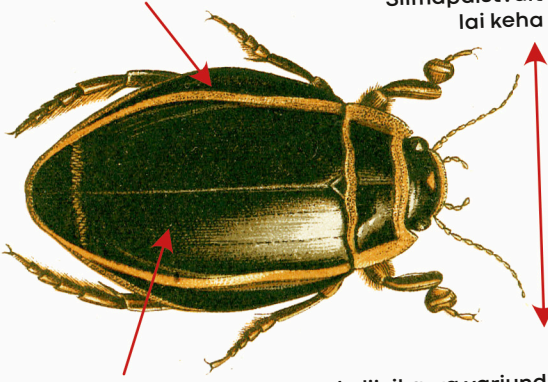

LAIUJUR (*Dytiscus latissimus*)

Suurim Eestis elav ujur, kes on levinud kogu Eestis. Elab peamiselt suuremates taimestikurikastes järvedes, kuid ka vooluveekogude seisva veega osades (nt vanajões ja aeglase vooluga suudmealad). Mardikatel on hea lennuvõime, mis võimaldab neil lühikese aja jooksul läbida pikki vahemaid. Laiujurit ohustab elupaikade eutrofeerumine.

Kattetiibadel on lai liistakukujuline servis

Silmapaistvalt lai keha

Selg on mustjaspruun, mõnikord oliivikarva varjundiga. Isase laiujuri kattetiivad on siledad, emase kattetiivad on sageli kaetud kitsaste pikivagudega

LAI-TÕMMUJUR (*Graphoderus bilineatus*)

Eelistab väiksemaid ja keskmise suurusega pigem madalamaid veekogusid, mis on sageli ka kahepaiksete, vesilike ja eriti Saaremaal ka apteegikaani elupaigad. Näiteks tiigid, karjääriveekogud, tehisjärved, vanajões ja jõgede aeglase vooluga alamjooksud.

Kattetiivad on teralise mustriga, emasel võib esineda ka teraline tekstuur

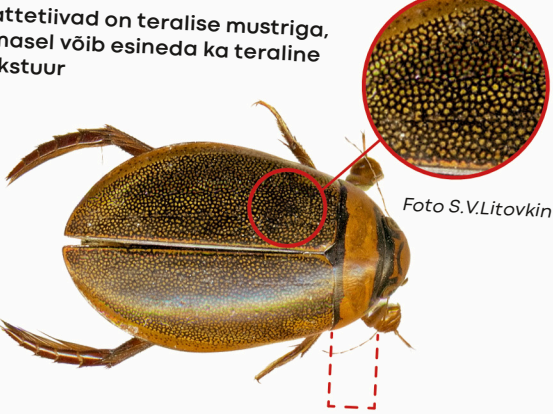

Foto S.V.Litovkin

Eesselja tiibadepoolse musta vöödi laius kuni 1/2 keskmise kollase vöödi laiusest. Kõige laiem on keha keskosast tagapool

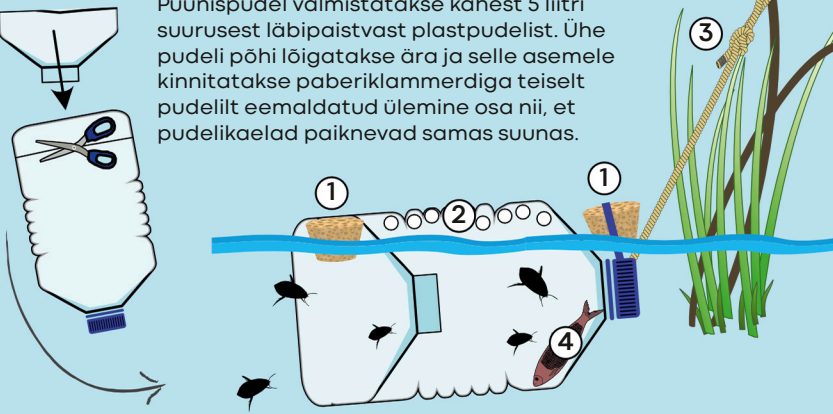
VABATAHTLIK UJURITE SEIRE

Ujureid võib leida peaaegu kõigist meie siseveekogudest, nad eelistavad elupaigana veekogude taimestunud kaldavööndit, mis on päikesele avatud (suuremate veekogude puhul põhjapoolne kallas). Seire käigus saab iga loodusehuviline aidata täpsustada nii tavaliste kui ka haruldaste ujuriliikide levikut.

Foto: Rein Nellis

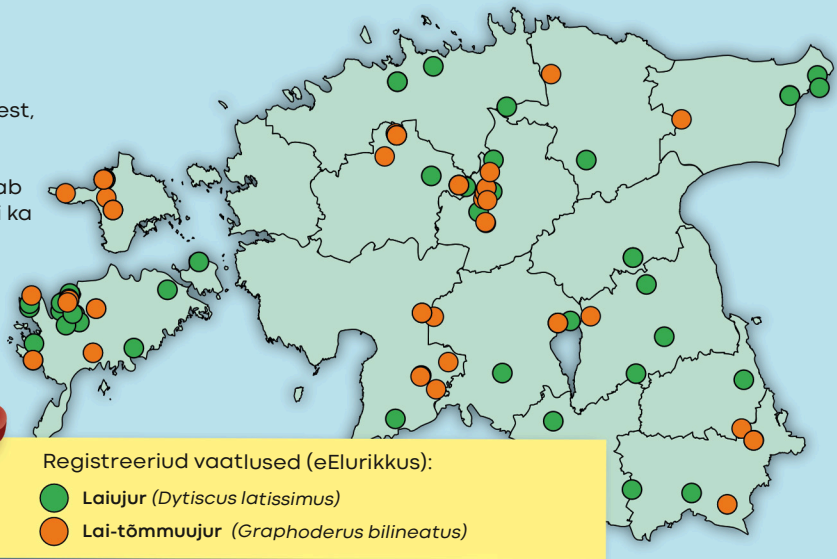
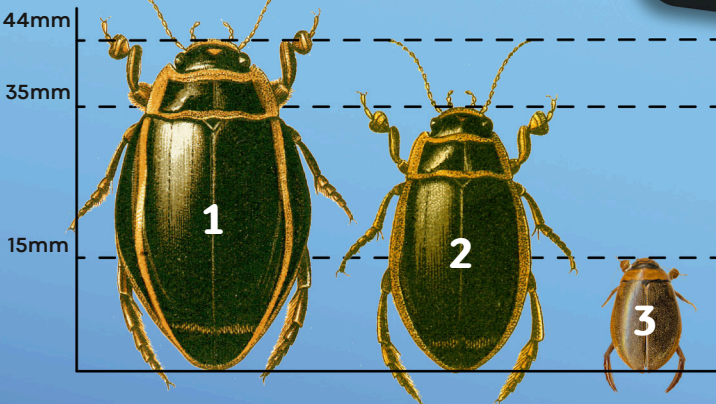
Lai-tõmmuujurile ja laiujurile sobiv elupaik

Ujurid on aktiivsed eeskätt öötundidel, aktiivsuse kõrgeaeg on paari tunni vältel pärast pimeduse saabumist. Püünised pannakse üksteisest paarikümne meetri kaugusele. Neid võib tühjendada öösel või järgmisel hommikul, hiljemalt 24 tunni pärast, et vältida ujurite hukkumist. Haiguste leviku vältimiseks tuleb püünised enne järgmise veekogusse minekut päikese käes ära kuivatada. Seirepüüke tehakse mais ja alates juuli keskpaigast kuni külmade saabumiseni. Juunis ja juuli alguses tulevad koos ujuritega ka ujurite ja kiilide vastsed, kes on kõik üksteise suhtes agressiivsed. Valmikud tuleb kohapeal pildistada ja vette tagasi lasta.

Haruldased ujurid võrreldes laialt levinud kollaserv-ujuriga. Pildid on skaalas 1 : 1.

- 1) laiujur (*Dytiscus latissimus*)
- 2) kollaserv-ujur (*Dytiscus marginalis*)
- 3) lai-tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*)

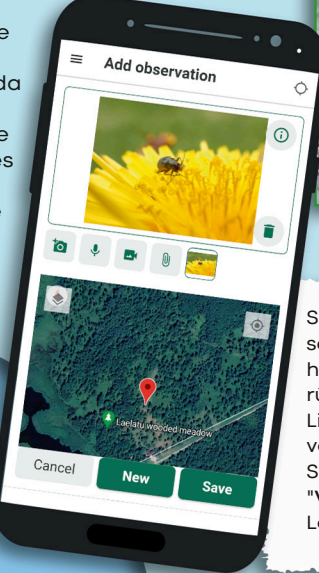

- 1) püünise ottesse kinnitatakse korgist, puidust või muust ujuvast materjalist ujukid
 - 2) küljele, mis jääb veest välja, tuleb teha õhuavad
 - 3) püünise võib siduda nõoriga mõne põõsa või veetaimestiku külge, et ta vee liikumise toimele minema ei ujuku
 - 4) püünispudelitesse pannakse ujurite meelitamiseks peibutussööd; sobib toores maks, väherasvane liha, kanaliha või kala; sööt peab olema võimalikult värskes
- NB! Sealiha, räime ja kilu ei tohiks kasutada, sest siis tekib veepinnale rasvakiht, mis ei lase ujuritel hingata.**

Laiujur, vasakul isane, paremal emane

Foto: Maris Sepp

Seda, kuidas loodusvaatlustes ja vabatahtlikus seires kaasa lüüa, uuri Loodusveebi lehelt harrastusteaduse projektide alt või liitu Facebooki rühmaga „Vabatahtlik seire“. Liigivaatlused saab sisestada rakendusse PlutoF GO või Loodusvaatluste nutirakendusse. Soovitame ka lugeda Eesti Looduse artiklit "Vabatahtlik seire Eestis", mis on ilmunud Eesti Looduse 2023. aasta 5. numbris.

- Allikad:
1. lai-tõmmuujuri (*Graphoderus bilineatus*) kaitse tegevuskava https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2021-05/lai-tõmmuujur_tk_2017.pdf
 2. laiujuri (*Dytiscus latissimus*) kaitse tegevuskava https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2021-05/laiujuri_tk.pdf
 3. vabatahtliku ujurite seire juhend <https://loodusveeb.ee/et/themes/kampaaniad-ja-projektid/ujurite-vabatahtlik-seire-2025>